

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:3296

av Håkan Svenneling m.fl. (V)

med anledning av skr. 2015/16:48 Regeringens
exportstrategi

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att demokratier ska prioriteras före diktaturer som handelspartner för Sverige och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliga kriterier för mänskliga rättigheter behöver tas fram för Sveriges exportfrämjande och att verksamheten behöver bli mer transparent och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att staters rätt att lagstifta och reglera alltid ska gå före uppgörelser i handelsavtal och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen inte bör verka för fler direktflyg från regionala flygplatser och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör minska gränshindren mot våra i dag största exportländer såsom Norge, Tyskland, Storbritannien, Danmark och Finland och tillkännager detta för regeringen.

2 Handel och mänskliga rättigheter

För Vänsterpartiet är demokrati och mänskliga rättigheter inte förhandlingsbara. Vi försvarar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna där mötesfrihet, organisationsfrihet, strejkrätt, religionsfrihet, press- och yttrandefrihet samt allmänna, fria och hemliga val framhålls som nödvändiga beståndsdelar i ett demokratiskt samhälle. Lika stor vikt läggs vid sociala framsteg och förbättrade levnadsvillkor. Det innebär att rätten till arbete, utbildning, bostad, vård, omsorg och kultur är nödvändig

för ett människovärdigt liv och ett demokratiskt samhälle. Vänsterpartiet står upp för de mänskliga rättigheterna oavsett var, när eller med vilka motiv de kränks och inskränks.

Sverige bedriver en omfattande exportfrämjande verksamhet. Det sker i form av rådgivning, exportkrediter och exportgarantier genom organ som Business Sweden (tidigare Exportrådet och Invest Sweden), Exportkreditnämnden (EKN), och Svensk Exportkredit (SEK). Bland annat Amnesty har kritiserat denna verksamhet för att den inte tydligt kopplas till arbetet med de mänskliga rättigheterna.

I februari 2015 presenterade regeringen en lista på 26 länder som ska prioriteras fram till 2020 i regeringens exportfrämjande arbete. Listan inkluderar en rad auktoritära regimer som Saudiarabien, Thailand, Egypten och Förenade Arabemiraten. Samtidigt saknas en rad demokratiska länder som beräknas ha en hög tillväxt under de kommande åren, exempelvis Ghana, Peru, Mocambique, Tunisien, Chile och Zambia.

Vänsterpartiet finner denna prioritering märklig.

Demokratier ska prioriteras före diktaturer som handelspartners för Sverige. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I den skrivelse som regeringen nu lagt på riksdagens bord om regeringens exportstrategi saknas helt vägledande principer för hur Sveriges handel och exportfrämjande verksamhet ska bidra till global utveckling och understödja och värna mänskliga rättigheter. Detta skapar frågor om huruvida regeringens handelspolitik lever upp till löftet i regeringens utrikespolitiska deklaration om att Sverige ska vara en stark röst för ”demokrati, jämlikhet och solidaritet”.

Tydliga kriterier för mänskliga rättigheter behöver tas fram för Sveriges exportfrämjande och verksamheten behöver bli mer transparent. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3 Internationella handelsavtal och staters rätt att lagstifta och reglera

Sedan sommaren 2013 pågår förhandlingar mellan EU och USA om ett gemensamt handels- och investeringsavtal: Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP). Syftet med avtalet är, enligt förespråkarna, att främja handeln genom att sänka tullar, ta bort handelshinder och ömsesidigt öppna upp den offentliga upphandlingen. Om avtalet blir verklighet skulle det bli det mest omfattande av sitt slag i världen och ha stor påverkan på Sverige.

Parallellt med TTIP-avtalet finns ett flertal andra aktuella internationella handelsavtal som i förlängningen kan komma att påverka Sverige i stor utsträckning: EU:s handelsavtal med Kanada (CETA-avtalet) respektive Singapore, samt det multilaterala handelsavtalet Trade in Services Agreement (TiSA).

Den gemensamma nämnaren för dessa fyra internationella handelsavtal är att de har ett innehåll som kan få stora negativa konsekvenser för de länder som omfattas. Om avtalen blir verklighet kommer de att påverka de berörda staternas lagar och regleringar i grunden. Samtliga avtal har en tydlig inriktning mot ökad privatisering, avreglering och försvagad lagstiftning på en rad områden. I förlängningen kan det innebära stora försämringar vad gäller jordbruk, livsmedelssäkerhet, klimat, miljö, energi, offentlig service och arbetstagares rättigheter. De enda verkliga vinnarna är storföretagen som genom avtalen ges större möjligheter att öka sin vinst.

TTIP-avtalet har exempelvis som uttalat syfte att avlägsna hinder i lagstiftningen som begränsar de potentiella vinster som transnationella företag kan göra på EU:s och USA:s marknader, s.k. icke-tariffära handelshinder. För att minimera de ”handelsstörande effekterna” vill EU-kommissionen upprätta ett s.k. regulativt samarbetsorgan där företrädare för EU:s och USA:s tillsynsmyndigheter ska samarbeta kring nya regler och se över redan befintliga lagar. I processen ska olika intressenter (stakeholders) konsulteras, däribland företag. Målet för samarbetet är att uppnå en mer kompatibel, kvalitativ och effektiv lagstiftning och därigenom minska handelshindren. Inom ramen för det regulativa samarbetet ska företagen ges en särställning. All lagstiftning som näringslivet anser går emot deras intressen kommer att försvåras, förhållas eller t.o.m. stoppas. Om detta blir verklighet får företagen stor makt över utformningen av regleringar, standarder och lagar i såväl EU som USA.

Tillsammans med systemet med investeringsskydd och ISDS riskerar det regulativa samarbetet att bli ett dubbellås mot progressiv lagstiftning genom att storföretagen ges unika möjligheter att påverka lagstiftningen innan den skrivs. Därefter kan de i efterhand stämma stater som trots detta infört lagar som innebär att företagens investeringsvärden påverkas negativt. Därmed sätts uppgörelser i handelsavtal före staters rätt att lagstifta och reglera. Sammantaget kan detta få stora negativa konsekvenser på en rad områden som jordbruk, livsmedelssäkerhet, klimat, miljö, energi, offentlig service och arbetstagares rättigheter.

Vänsterpartiet anser att detta är ett fundamentalt hot mot demokratin. Uppgörelser i handelsavtal ska inte gå före staters rätt att lagstifta och reglera. Storföretag ska inte tillåtas diktera villkoren för vilken lagstiftning som ska råda i enskilda länder.

Regeringen bör verka för att staters rätt att lagstifta och reglera alltid ska gå före uppgörelser i handelsavtal. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 Hållbar infrastruktur

Vänsterpartiet anser att alla transportslag på sikt ska bära sina samhällsekonomiska kostnader. Även luftfarten måste bidra till utsläppsminskningar för att nå våra klimat- och miljömål. Räknat per passagerarkilometer är flyget det färd sätt som påverkar vår miljö mest. Då flyget inte är ett energieffektivt transportsätt bör det endast användas när andra alternativ inte är tillgängliga. Statligt engagemang i flygplansinfrastruktur är i vissa fall motiverat för att säkerställa tillgänglighet och regional utveckling i hela landet. Vi anser att om en och samma region har flera alternativa flygplatser måste man prioritera resurserna till ett färre antal flygplatser. Detta under förutsättning att regionen som helhet klarar behovet av flygtransporter.

Vi anser inte att det är försvarbart att staten finansierar omfattande flygplansinfrastruktur utan att hänsyn tas till våra mål inom miljö- och transportpolitiken. Av detta skäl ser vi behov av att staten fastställer ett antal strategiskt viktiga flygplatser för att styra statens resurser mer effektivt samt att flyget ska ses i ett helhetsperspektiv när det gäller infrastruktur. Det innebär att övriga transportslag, och inte minst järnvägssatsningar, måste vägas in i utformande av ställningstagande inför kommande infrastrukturinvesteringar gällande tillgänglighet till strategiskt viktiga flygplatser.

Regeringen bör inte verka för fler direktflyg från regionala flygplatser. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Gränshinder för handel

När politiska beslut fattas uppstår ibland nya gränshinder mellan länder om man inte tänker till i förväg. Sveriges medlemskap i EU har minskat handelshindren inom EU men många gånger ökat dem gentemot andra länder. I exportstrategin finns inget underlag kring hur regeringen tänker arbeta för att förebygga att nya gränshinder för handel inte uppstår. Regeringen har ett stort ansvar för de gränshinder som uppstår men också för att minska de gränshinder som finns. Många av våra största exportländer är inte prioriterade i exportstrategin då behovet av stöd från statligt håll är mindre för att svenska företag ska kunna verka i landet. Det innebär dock inte att de gränshinder som finns inte har stor effekt på exporten och på den svenska ekonomin. Det tydligaste exemplet den senaste tiden är den outredda effekten för handel och export p.g.a. gränskontrollerna gentemot Danmark.

Regeringen bör arbeta med att minska gränshindren mot våra i dag största exportländer såsom Norge, Tyskland, Storbritannien, Danmark och Finland. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Håkan Svenneling (V)

Stig Henriksson (V)

Amineh Kakabaveh (V)

Hans Linde (V)

Jens Holm (V)

Birger Lahti (V)

Emma Wallrup (V)